

Sulis 1907



Gruvene i Sulitjelma var Norges nest største industriarbeidsplass.

Det var flere store kobbergruver i hele Sulitjelma, fra nede i vannflaten til høyt oppe i fjellene. Gruveselskapet bestemte over hele området og kunne ta seg til rette akkurat slik de ville.

På det meste jobbet det 1750 mennesker i selskapet A/S Sulitjelma Gruber.

Inne i fjellet jobbet de med å bryte ut jernmalm og kobber, gjerne for hånd. Utviklingen i Europa og verden gjorde at det var et stort behov for spesielt kobber til å utvikle elektrisitet, industri og apparater man brukte hjemme. Det var en enorm etterspørsel, og gruveselskapet gjorde alt de kunne for å kunne selge mest mulig kobber. Gruvearbeiderne jobbet dypt inne i fjellet under forferdelige forhold, ofte 12 timer om dagen. De hadde lav lønn og bodde opp til 12 personer sammen i trange arbeidsbrakker som ofte var fulle av lus og lopper, hvor det kunne komme snø inn mellom treplankene på veggene.

Direktøren og ledelsen bodde gjerne i flotte, store villaer med tjenestepiker og tjenere som sørget for at det til enhver tid var varmt i peisen, og at de hadde god mat å spise, og god drikk i glassene sine. Det var stor forskjell på å være arbeider og leder på denne tiden, og kan være vanskelig for oss å se for oss i dag.

I denne tiden hadde ikke arbeidere noen rett til å bli sett eller hørt. De hadde ikke noen rett til å si ifra. Sa noen ifra kunne de få sparken på stedet, og bli tvunget til å flytte fra Sulitjelma.

Gruveselskapet eide også den eneste butikken i Sulitjelma. Så gruvearbeiderne var tvunget til å bruke den lille lønnen de fikk i gruvens egen butikk. På den måten ga ledelsen lønn med den ene hånden, og tok den tilbake med den andre.



På et tidspunkt ville gruveselskapet tjene enda mere penger og tvang arbeiderne til å måtte gi bud på dagsarbeidet. De måtte konkurrere med hverandre om hvem som fikk jobbe. De som ba om lavest lønn fikk jobben.

Selv med disse strenge og tunge kravene for arbeiderne, fortsatte de å bryte ut kobberet fra gruvene. Det fantes ingen arbeidsmiljølov eller et arbeidstilsyn som var der for arbeiderne. For at gruveselskapet skulle tjene enda mer penger bestemte de at gruvearbeiderne skulle sprengte bort bergfestene i gruvene selv om det var imot norsk lov. De skulle erstatte bergfestene med tømmerstokker. Bergfester er deler av fjellet man lar stå igjen i gruva, slik at fjellet ikke skal falle sammen.

Til slutt bestemte ledelsen i gruvene seg for å innføre et blymerke som hver arbeider skulle ha rundt halsen. Hvert merke hadde et unikt nummer for hver arbeider. Slik skulle gruveledelsen ha oversikt over hvem som var på jobb eller ikke. Glemte du merket når du gikk inn, fikk du ikke betalt.

Men arbeiderne begynte å bli veldig lei av å bli behandlet som mindreverdige mennesker av ledelsen. De hadde fått nok av å bli behandlet som slaver, og døpte blymerket om til «slavemerket». Nå fant de en trøst i at de var så mange misfornøyde arbeidere. De ville forsøke å organisere seg, samarbeide og finne styrke i at de var så mange. Dette var gruveledelsens store frykt og de forbød dette. De brukte gruveselskapets egen politistyrke til å bryte opp ethvert forsøk på å samle seg. Men de skulle lykkes til slutt.

Filmstudieark

Forfatter: Tom Vidar Karlsen
Klassetrinn: [8. - 9. trinn, 10. trinn, Videregående]

Fag: Norsk, Historie, Samfunnsfag

Tema: Makt, Politikk og samfunn, Fattigdom, Historie, Demokrati, Fagorganisering, Rettigheter

Fakta

Originaltittel: Sulis 1907

Regi: Nils Gaup

Roller: Otto Fahlgrøn, Simon J. Berger, Pernille Sandøy, Alexandra Gjerpen, Rune Temte, Stig Henrik Hoff, Heidi Ruud-Ellingsen

Manus: Christopher Grøndahl

Genre: Action / Drama / Norsk

Nasjonalitet: Norge

Språk: Norsk

Produsent: Tom Vidar Karlsen, Trond Eliassen, Janne Hjeltnes
Produksjonsselskap: Storyline Nor

Lengde: 1 t. 46 min.

Distribusjon: SF Norge

Produksjonsår: 2022

Aldersgrense: 12 år

Filmplakat:



På en søndag i januar 1907 samlet over 1300 arbeidere seg på isen på Langvatnet i Sulitjelma, som var det eneste stedet gruveselskapet ikke eide. Der dannet de en organisasjon for arbeiderne, kalt en fagforening.

Se [historisk teaser](#).

Se [trailer](#).

Se [filmside](#).



Undervisningsopplegg «Sulis 1907»

I opplæringsens verdigrunnlag mener vi at filmen omfatter følgende: Menneskeverdet, identitet og kulturelt mangfold, samt Demokrati og medvirkning.

Oppgavene bør gjennomføres kort tid etter filmen, slik at elevene husker mest mulig.

Oppgavene kan gjøres skriftlig av hver elev, som gruppearbeid, eller de kan løses ved klassediskusjon. Man trenger ikke å jobbe med samtlige oppgaver. Hver enkelt lærer bør velge ut de som passer best for sine egne elever og fag, samt disponibel tid. Lærer kan også se på vanskelighetsgraden til hver oppgave og vurdere om elevene vil ha utbytte av oppgavene.

Oppgavene har ikke fasitsvar.

Det viktigste for oss er at elevene snakker og reflekterer over filmen og historien bak: om arbeiderrettigheter og arbeidernes situasjon for over 100 år siden. Samt hva hendelsene i Sulitjelma fikk å si for resten av landet og demokrati,

Men vi håper også at de får en fin opplevelse av å se filmen og av å snakke om den etterpå.

«Vi håper dere likte filmen og at den kan være en kilde til å lære mer om de historiske hendelsene i Norge fra denne tida. Denne filmen er ikke helt korrekt historisk, men den er inspirert av virkelige hendelser. Noen karakterer i filmen har levd på ordentlig, andre er oppdiktet. Dette er et vanlig grep vi gjør i denne typen filmer for å få den mer underholdende. Kos dere med filmopplevelsen!»

OPPGAVER TIL FILMEN

Anbefalt tid: 45 minutter

1. Antagonist og protagonist

En antagonist er motstanderen som motarbeider hovedpersonen, protagonisten.

Hvem er hovedmotstanderne i filmen? Hvem er det som forsøker å motarbeide Konrad i filmen?

Konrad

Beskriv Konrads indre egenskaper.

Hva er det som motiverer Konrad? Hva er drømmen hans?

Hvordan endrer Konrad seg? Hva lærer han om seg selv?

Hvilke vanskelige valg står Konrad ovenfor? Utfordringer/mål/problemer

Wenstrøm

Beskriv hans indre egenskaper.

Hvordan får han Konrad til å gjøre som han ønsker?

Hvorfor var aktivisten Helene Ugland viktig for å stoppe Wenstrøm sin plan? Kommer du på noen aktivister i dagens samfunn? Hvordan går disse fram for å få oppmerksomhet?

2. Filmen

Hva er budskapet i filmen?

Hvorfor tror du filmen blir laget nå, 116 år etter?

Er temaet aktuelt i dag?

Hvordan var dagliglivet i Sulitjelma?

Hvordan var forholdene for arbeiderne?



Tror du en vanlig norsk 18-åring hadde taklet et slikt arbeid?
Hvordan var miljøet mellom arbeiderne?
Skjønner dere hvorfor de klaget på arbeidsforholdene?
Hva er budskapet i filmen?
Hvordan brukes naturen som virkemiddel i filmen?
Hva er vendepunktet i filmen. Hva forårsaker dette?
Hvordan sluttet filmen? Løses problemene?
Hva var filmens høydepunkt?

3. Egne synspunkter

Hvilke forventninger hadde du til filmen?
Hvilke følelser sitter du igjen med etter filmen?
Hva likte du best med filmen?
Hva kunne vært bedre med filmen?
Overrasket filmen deg på noe vis?



4. Demokrati og arbeid i dag

Hvilke lover og regler finnes for arbeid og arbeidsmiljø?

Hva er lov og ikke lov, og hvilke rettigheter har man som arbeider?

Finn ut mer om hva ulike fagforeninger gjør. Hva kan være fordeler og ulemper med å være fagorganisert i en fagforening?

Hva kan være grunner til å gå til streik i dagens demokratiske samfunn, og hva skjer dersom arbeidere går til streik?

Hvilke saker er så viktig for deg at du kunne blitt aktivist for å få oppmerksomhet rundt saken?

Hvem var Helene Ugland?

Hvordan kan du påvirke samfunnet du lever i nå og i framtiden?

Fordypning: Søk på nettet etter nyheter og saker rundt arbeidere som har gått til streik i løpet av de siste to årene. Hva skjedde i de ulike sakene? Hvorfor gikk arbeiderne til streik, hvordan reagerte arbeidsgiver og hvordan ble saken løst?

Kilder: [Sulitjelma Historielag](#) og [Udir](#)

Norsk Filminstitutt

Adresse Oslo: Dronningens gate 16 0152 Oslo, +47 22 47 45 00

Adresse Bergen: Media City Bergen, Lars Hilles gate 30, 5008 Bergen